

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Hajnal-utca 2.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre 4 "

Negyedévre 2 "

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNPAP.

A sajó-vámosi eset.

A magyar népkedély, sőt a magyar társadalom méhében egy borzasztó láva forrong, mely tegnap itt tört ki, holnap amott fenyeget kitöréssel. A rendbontó, a közerkölcsöket megtipró a józan észt pellengérré czépező antiszemizmus lávája ez. Hogy lelkiismeretlen izgatók miként szították a vallás- és fajgyűlölet hitét, ismeretes, valamint ismeretes az is, hogy a kormány nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, midőn e népbolondító félszegek galád izgatásai, rakoncátlan egyéniségei ellen nyilatkozhatott. Sajnos, hogy csak a nyilatkozásoknál maradt és praeventiv rendszabályokat nem alkalmazott soha, melyek meggátolhattak volna, hogy egy hazának egyformán hű fiai testvér gyanánt szeressék egymást.

Nem, a praeventiv rendszabályok elmaradtak s a gazok a faj és vallásgyűlölet üszkét telitüdővel szitják lánggá. A politika és a társadalom mezején nem boldogulhatnak. Ezen a két téren a magyar zsidó ellen nincsen tere a szemfényvesztő világcsalásnak a népbolondító, kedélyt felzavaró ámitásnak. Ezen a két téren látja a kinek szeme, esze és szive van, hogy a magyar zsidó a haza és társadalom iránt egyaránt buzgon teljesíti kötelességeit. Szóval és tettel adózik annak, a mit a hon és nemzet magasabb kulturális ideája követel.

Hát mert e téren a magyar zsidóhoz nem férhetnek hozzá, keresnek talajt ott, hol a félműveltség, a babona vagy a tudatlan elfogultság könnyen hálóba kerülnek. Elkezdik a középkor sötétjéből napvilágra hozni a rituális gyilkosságok dajka meséit. És ezen a téren nagyon otthon vannak. Olyanok e népámitó családok, mint az embervérre szomjuhozó sárkány, a melynek egy levágott feje helyett hét másik nő ki. Ha egy rituális gyilkossággal felülnek, csinálnak új mesét. Tisza-Eszlárral kompromitálták a magyar igazságügy, a magyar józan ész becsületét és tisztességét az egész művelt világ előtt, de őket az nem alterálja; felsültek, meghazudtoltattak, nevetségessé lettek egyszer, kétszer; kezdik újra. Tisza-Eszlár óta már legalább tíz rituális gyilkosság hírével kedveskedik e népkedélylázító banda piszkos sajtója a más esze után kullogó butaság könnyen hívó kíváncsiságának. Egyik mese komiszabb és nevetségesebb volt a másiknál. Még mielőtt hivatalos vizsgálatig érett volna, már bebizonyodott a lelketlen roszakarat tendenciozus hazugsága.

Kikaczagta őket vele mindenki, még is újra kezdik. Legujabban Sajó-Vámost akarja a művelt világ kőzgunyjának szégyenletes pellengérré állítani, a hol — szerintük egy 2 és fél éves leány

kának a vérét vették a zsidók és vitték el rituális czélokra.

Magában véve képtelen feltevés, mert hiszen a rituális gyilkosságnak minden lehetősége egyszer s mindenkorra ki van zárva. Ez nem volt, ez nincs és nem lesz. Az undorító mesék hitvány kolportörjei azt mondják ugyan, hogy orthodox zsidótól minden kitelik, de hiszen a gyanuba vett egyének fiatal emberek, nem orthodoxok; sőt az állítólagos főbűnös egy korcsmáros, a ki bizony az étrendben sem követi az előszabott törvényeket és jóízűen fogyasztja el a tiltott szallonnát.

Aztán, ha már orthodoxok volnának is a gyanusítottak, a mint nem azok, és elkövették volna is a bűnt, a melyről sem törvény, sem józan ész semmit nem tud, a melyet a korszellem, vallásunk tisztasága és hűsége egyaránt megtagad, — a bűnyomait eltüntették volna, s nem dobták volna a rétre mint a sajóvámosi gyermeket, a melynek a baleseténél konstatálva teljes hitelt érdemlő tanúk vallomásaival, hogy a mély mocsárba fult, mert anyját keresve eltévedt. Konstatálva van, hogy a kutyák és a hollók tépték széjjel ártatlan testét, hurczolták szerte tagjait.

Hogy ily változhatatlan bizonyítékok mellett még is rituális gyilkossággal lázitanak a zsidóság ellen: hogy a tudatlan tömeget ilyen mesékkel akarják a féktelen erőszakoskodásra, rablásra, gyilkosságra, zsidó üldözésre izgatni, ez csak is egyedül nálunk van. Oroszországban, Romániában, Szerbiában, a hol a zsidónak sokat kell tünnie, hol részben emanczipálva nincsennek, részben vannak ugyan, de elnyomott a helyzetük, nem tudnak rituális gyilkosságról. Nem tudnak, pedig ott az orthodoxia fészke. Miért nem? Azért, mert — mint az is csak azt bizonyítja — rituális gyilkosság nem létezik; annak a feltevése csak a vad fantázia fondórlatainak gyalázatos koholmánya.

Csodálatos, hogy a művelt magyar földön, a hol a zsidóság immár tisztességes társadalmi állást foglal el; hol a tudomány, az ipar, az irodalom, a művészet és gazdaság minden ága annyi zsidó kitünőséggel dicsekszik: épen nálunk merülhetnek-e föl ilyen agyafúrt otrombaságok?

Mily anomalia!

És még is. Épen nálunk. És épen azért, mert a zsidóság minden téren becsületét és becsületet vivott ki. Az éhenkórász, hitvány csahosok tehát ártani akarnak e napról-napra több tiszteletet kivívó elemnek egyrészt, de még inkább használni akarnak maguknak. Zsarolni szeretnének: megfizettetni hallgatásukat, midőn amugy sem beszélhetnek semmit. És mert a zsidók, a kikre haszonlesésük horgát kivetik, emelt fővel nyílt homlokkal vetik meg a szennyes gyanú hitványságát s

nem tömik munkával szerzett filléreikkel a munkátlan kezeket, ujabbnál újabb fortélylyal igyekeznek a tiszta becsületet, a szeplőtlen ártatlanságot megpiszkolni.

A magyar zsidóság, mely érzi mily állást foglal hazánk közéletében, bizonyára neveti a sajó-vámosi hajszát s azzal legkevésbé sem törődve, ignorálja e félkegyelmű kétes existenciák agitációit. És ha csakugyan áll ama másik verzió, hogy a sajóvámosi kis leányt Klein korcsmáros elgázolta, közönnel fogja nézni Klein méltó büntetését. Hiszen a bűn, követte legyen el zsidó, vagy keresztény, bűn, a mely kihívja a törvény megtorlását.

Mi a magyar zsidó közvéleménynek tolmácsa, szintén nem foglalkoznának e szóra sem érdemes, s a zsidóság becsületét méltatlanul gázoló hitvány mesével, ha ez egy újabb bizonyíték nem lenne arra nézve, hogy az antisemita latrok üzelmének és izgatásának a nép butaságában van talaja, és mert ott van, ott kell azt orvosolni.

Az orvoslás kötelessége a kormányé; mert az antisemitizmus az állam és társadalom rendjét fenyegeti a legelső sorban. És miután az antisemitizmus csak a nép tudatlanságára számít és azt csak a rituális gyilkosságok hírének mesterséges gyártásával és terjesztésével ejti meg, a kormánynak kötelessége lenne körrendeletileg világosítani fel a népet és kimondani a körrendeletben a nép alacsony észjárásához férhető formában, hogy rituális gyilkosságok nincsenek. Így történt ez Törökországban is, hol e tekintetben a szultán bocsájtott ki fermánt és nem hatástalanul.

A magyar kormánynak sem szabad figyelmen kívül hagyni e célhoz vezető egyik módot, mely által a kétes existenciák hitvány csahosai talajt veszítenek.

Ezzel kapcsolatosan sürgős kötelessége a kor-

mánynak a társadalmon kívül álló nyomorultak sajtójának szigorú rendszabályozása. Ezt a miniszterelnök többször helyezte kilátásba, de — ugy látszik — eddig nem merete megkezdeni. Most a sajó-vámosi esetről láthatja a gyönyörű eredményt, mely mutat egyuttal arra, hogy veszély van a további késedelemben.

Nemcsak megvárjuk tehát — de fel is tesszük kormányunkról, hogy mind a két irányban haladéktalanul intézkedik. Az a zsidóság, a melyet főrendiházi tagsággal tiszteltek meg, az a zsidóság, a mely ellen még a csahosok sem tudnak mást felhozni, mint vádat és középkori dajka meséket, az a zsidóság, mely az állam és haza iránti kötelességek teljesítésében dicséretes erénnyel jár elől, nemcsak megérdemli, de megkövetelheti a kormánytól, hogy gyujtson világot az elmék sötétjében és vessen szájkosarat azokra, a kik az elmék sötétjében szendergő ócska babonákat vérben gázoló faj és vallás gyüloletté avatják föl.

*

Miskolcz július hó 1. A itteni lapokat nagyban foglalkoztatja a »sajó-vámosi« eset. A hét folyamán egy helybeli lapban körülményesen volt ismertetve az eset, melynél fogva számos tanu állítása szerint a 3 és fél éves Varga Julcsa anyja után menván, a Bodva hidján at haladva, a folyóba esett és belefult. Ez még május hó végén történt. Azóta antisemita apostolok lelkiismeretes buzgósággal igyekeztek a dologból esetet, rituális gyilkosságot csinálni. Rebesgettek és meséltek mindaddig, míg vizsgálatot kellett indítani a zsidók ellen. f. hó 28-an két csendőr kíséretében 4 zsidót hoztak be Miskolczra. Egyébiránt az ügy most Jano ügyész és Frau ku vizsgálóbíró kezeiben van. S. Vámoson a csend nem zavartatott meg.

R. M.

*

Ónody Géza, az eszlári mester, már ott járt legényeivel S. Vámoson, hogy — amint egy helybeli lap megjegyzi — »a mondva csinált rituális gyilkosságról adatokat gyűjtsön.« Amint hallatszik, a nagy-idei 78 éves rabbit is belebonyolított.

TÁRCZA.

Sváb Károly.

Sváb Károly született Csongrádon 1829-ben, apja jó módu köztisztelt- és közbecsülésben álló kereskedő volt, s ő volt a zsidók közt talán a legelső, a ki nagyobb birtokon mint haszonbérlő gazdálkodott, minthogy már 1834-ben gróf Károlyi Istvántól egy nagyobb birtokrészt haszonbérelt és ez volt az indító ok is, hogy fiait mind gazdálkodónak nevelte és így őtet is csak realiskolába járatta, melyben Pesten végezte tanulmányait és már 1846-ban le is ment a haszonbéres birtokra, gyakorlatilag a gazdálkodást megtanulni.

1848 ott érte őt a pusztán, de ő sem maradhatott hátra a többi fiataloktól, a kik a hazának kívántak szolgálni s előbb mint nemzetőr, később minr önkénytes tett szolgálatokat, s hadnagyi ranggal Bene Lajos őrnagy, később ezredes mellett volt mint szárnysegéd alkalmazva és mint ilyen, több kisebb csatában vett részt a bánsgában. A szabadságharc végeztével ismét visszavonult a gazdaságba és 1850-ben midőn a magyar-óvári gazdasági academia újjászervezve megnyílt, ott végezte a cursust, a honnan haza térve, egészen a gazdálkodásra adta magát, mely pályán oly jó anyagi sikert aratott, hogy a haszonbérlőből később földbirtokos lett.

1860-ig több haszonbéres birtokon gazdálkodott, a midőn Békés megyébe ment át, már örök földön gazdál-

kodni és 1870-ben Torontálmegyében vévén birtokot, oda ment lakni és ott gazdálkodott mostanáig.

Már Békés megyében, mint virilista részt vett a megyei életben és a Békes megyei gazdasági egylet megalakításánál is mint alapító vett részt; később tevékeny tagja volt az egyletnek. 1870-ben Torontálmegyében áttévéen lakását ott is élénken részt vett a megyei életben, a hol bizottsági tag és a felső-torontáli ármentesítő társulatban, melynek választmányi tagja, és mint kiküldöttje e társulatnak, a tiszavölgyi központi bizottság alakuló gyűlésében, megválasztatott annak tagjává, és később annak kebeléből az 1840. LII. t. cz. értelmében kölcsönkiosztó 7-es bizottságba, melyeknek ma is tagja. Ugy szinte igazgatósági tagja magyar-francia részvény-társaságnak. Már Békés megyében felszólított, hogy mint képviselőjelölt lépjen fel, de ő a gazdaságnak élén, azt el nem fogadta. Torontál megyében már 1878-ben mint választási alalnök működött a képviselő választásnál és 1875-ben, a midőn a török-kanizsai — akkor még besnyői — választókerületben, egy kincstári alügyész támaszkodva arra, hogy sok kincstári telepítvényes község van e kerületben — egy rokonát dr. Sággy Gyulát léptette fel képviselőjelöltül, — anélkül, hogy a megyei vagy kerületi szabad- elvü pártnak a támogatást megnyerte volna, ellene fordult a kerület intelligentiájának többsége és Sváb Károlyt kérte fel a fellépésre, ki csak többszöri kérésüknek engedve, lépet fel először szvadelvüparti jelöltnek, és nagy többséggel meg is választatott, akkor ugy mint ké-

ták már az ügybe, kit is erős fedezett alatt kísé-
nek Miskolcra.

*

A sajóvamosi esetről a miskolczi ügyész a főügyész-
séghez jelentést intézett a mely a J. P. zeitung szerin így
hangzik:

Varga József Sajó-vamosi paraszt 2 és fél éves le-
ánykája, Varga Julianna ez év május 30-án eltűnt. Apja
és anyja reggel kimentek a földekre dolgozni s nevezett
leánykájukat két másik 4—5 éves gyermekkel egyedül
hagyták lakásukon. Reggeli 7 és 9 óra között a kis Juli-
anna kikéredzkedett és azóta nem tért többé vissza. Any-
ia délelőtt 10 óra tájban hazaérkezett és rögtön keresni
kezdte a gyermeket mindenfelé, minden szomszédnál, sőt
még a falu legtávolabbi lakóinál is. De seholy sem találta
és senki sem tudott neki felvilágosítást adni mert a falu
népe reggel jobbára a földeken dolgozott. — A szülők
kidoboltatták a gyermek eltűntét és a szolgabíróságnál is
tettek jelentést köröztetés végett, de minden eredmény
nélkül. Junius 9 dikén néhány paraszt a falu közelében le-
vő réten szénaboglyák között három emberi koponyarészt
egy csomó haját és néhány szétrongyolt ruhadarabot tal-
lalt. Az eltűnt Julianna szülői e ruhadarabokban gyerme-
kük ruhájára ismertek. A koponya-részeket a kerületi or-
vos egy két-három éves gyermekének konstataulta, és po-
zitiv föl lehetett tenni, hogy a talált hullarész ez eltűnt
Varga Juliannáé. A politikai hatóság ezután kötelesség-
szerűen jelentést tett, mire a vizsgálatot a helyszínen meg-
ejtették. Nem lehet tagadni, hogy a faluban a gyermek
eltűnéséről mindenféle híreket terjesztének; többek közt
az is, hogy a gyermeket a falu közelében lakó sennyei
zsidó korcsmáros metszette volna le. Különben a mióta
a korcsmáros 5 éves fiacskája azt mondta volna egy 14
éves keresztény fiúnak: Apám metszette le a Juliannát,
vérét egy palackban felfogta és testét a rétre vitte ki.
(A rétet alatt az urasági rétet értette.) Az 5 éves zsidó fiu
ezt akkor mondta 14 éves keresztény fiúnak, még mielőtt
az említett hullarészeket megtalálták és a 14 éves fiu
még ma is fentartja ezt az állítást. Mindazonáltal nem te-
relhettem a vizsgálatot »rituális« mederbe; ilyet nem sza-
bad elhinni és zsidó ellenes zavargással sem akartam a
vizsgálatot megkezdeni. Kötelességemnek tartottam a ke-
zemen levő anyag után indulva, első sorban azt kutatni
ki, hogy a gyermek mily módon került a rétre és mi
történt a meg nem talált hullarészekkel. A vizsgálat ed-
dig gyűjtött adatai leginkább a mellett bizonyítanak, hogy

sőbb 1878 és 1881-ben és most utoljára 1884-re mindig
nagyobb és nagyobb többséggel, és így 1875 óta mindig
szabadelvűpárti képviselő és mindig hű támogatója a Ti-
sza-kormánynak.

Sváb Károly 1879-ben Szeged veszedelme idején,
több képviselő társával utazott Szegedre és a meddig ott
a mentőkre szükség volt, tevékenyen részt vett a mentés
munkájában, miért is ő felségétől elismerést nyert, mint
a többi ott működött képviselők.

Még Békés megyében Sándor bátyjával együtt épít-
tettek egy puszta iskolát és fizetik a tanítót, a miért a
közoktatási minister nekik köszönetet mondott.

Torontál megyében is építettett két iskolát, két te-
lepítvényes községben és segélyt ad a tanító fizetéséhez,
és alapított egy kerületi kórházat, melyet a megyének
ajánlott fel, — s melyhez egy arra való házat Csókán
6—8000 frt értékben és 1000 frt készpénzt egy ágy fel-
állítására adományozott, a melyért a belügyminister mon-
dott neki megérdemelt köszönetet.

A közoktatási minister kinevezte ideiglenes iskolalá-
togatónak, mely tisztséget ma is viszi. Szóval Sváb hasz-
nos, tevékeny, derék tagja a társadalomnak, kitől sokan
vehetnének követésreméltó példát. Képviselőtársai között
ugy mint minden körben, a hol ismerik őt, köztisztelet-
és becsülésben áll. Mint képviselő tagja a ház közlekedési
bizottságnak, és most mint tudjuk főrendihazi taggá lett
kinevezve.

a dolog következőkép történt: A gyermek anyjához akart
menni a földekre, de a ház közvetlen közelében kezdődő
réten eltévedt. E réten több helyen mocsárok vannak,
melyek náddal vannak benöve. akkor május végével oly
mocsárok voltak itt, melyekben a posványos víz majdnem
fél méter mélységet ért el. A gyermek elsüllyedt a mo-
csárba, nem tudott többé fölemelkedni s ott lelta halálát.
Négy nappal később lekaszálták a rétet, nem a mocsáros
részeket, hol a nád még ma is érintetlenül áll. Ezért nem
találták meg akkor a gyermek hulláját. Midőn azonban a
hulla szétfoszlásnak indult és erős szagot terjesztett, szá-
mos kóborló kutyát csalt oda a bűz, s ezek előránccigál-
ták a hullát. A rétet közelében a fákon ezernyi holló röp-
köd, melyek a kutyákkal együtt felfalták a holttestet. E
mellett a feltevés mellett nagyon sok tény szól, melyek
közül itt a legfontosabbakat kiemelem: 1. Egy helyen a
hol a széna már le van kaszálva a rétet össze van tiporva
és vérrel, piszokkal borítva. Itt tépték össze a kutyák a
holttestet. 2. Tanuk állítják, hogy láttak egy kutyát, mely
a rétet felől jöve, egy nagy tárgyat vitt. Azt hitték, hogy
nyul volt, a mit a kutya visz és el akarták venni tőle a
zsákmányt. Midőn azonban a kutyához közeledtek, bor-
zasztó hullaszagot éreztek és észre is vették, hogy arról
a tárgyról melyet a kutya vonszolt, szalagalaku hosszú
darabok csüngtek alá, de a kutyától elvinni nem tudták;
a mit a kutya vitt, az valószínűleg a hulla törzse volt,
melyből a belek lógtak. Agyanazon a tájon később egy
darab emberi belet is tatáltak. 3. A talált gyermekkabá-
tocskát, mely egész az ujjakig ért le, valószínűleg a ku-
tyák rágták szét fogaikkal; és 4. a talált ruhák mellő
részén iszapossak voltak, a mi a mellett szól, hogy a
gyermek előre bukott a mocsárba az is lehetséges, hogy
a gyermeket elgázolták és a tettes a holttestet azután a
rétre vitte. Még egyéb is lehetséges. Minden esetre nehezen
határozható meg, hogy a gyermek elevenen vagy halva ke-
rül a rétre, mert a hullából csak néhány igen kis darabkát és a
széttépett ruhákat találtak meg. Ha a vizsgálat folyamán kide-
rülne, hogy a gyermek eltűnése és a sennyei zsidó korcs-
máros közt valami összefüggés van, az esetben ki fogom
ezt hallgatni, mert szükséges, hogy a nép előtt mi sem
maradjon homályban. — A nép nyugodt; hiszik és nem
hiszik, hogy itt rituális gyilkosság történt. Az ügyészi
jelentés junius 27-zől van keltezve. Klein Adolf sennyei,
Fried Márton és Ekker Ábrahám sajóvamosi zsidókat
jun. 20-án fogták el és kísérték Miskolcra, hol most is
vizsálati fogságban vannak. Nevezettek ellen ugyanis —
mint írják — az a gyanu merült fel, hogy az eltűnt
gyermeket elgázolták és a holttestét a mocsárba dobták.

A szellem gálya-rabjai.

Sajátságos anakronizmus az, hogy a huszadik
század küszöbén, a humanizmus szellemének dicső-
séges és diadalmas uralkodásában, hol szabad a
szó, szabad a gondolat és szabad az egyén, épen
csak a szellemnek vannak gálya-rabjai, a kik éjet-
napot egygyé téve, görnyednek a nehéz munka
testet nyugtató járamában. Sajátságos anakroniz-
mus, hogy a munkás osztálynak épen az a része
az, a mely még a munka után pihenőre való va-
sárnapon sem szünetel, a melyik a szó és gondo-
lat szabadságnak a közvetítője és tolmácsa az író
és a közönség között: a szedő és a nyomdai
munkás.

A kereskedő bezárja boltját, nem zakatol a
gép a gyárban, üresek a műhely rideg falai; hat
nap súlyos munkáját, fáradalmát, gondját piheni
ki a hetediken bolt, gyár és műhely kenyérkere-
sője, csak a szedő görnyed a nyomda ólom gőzes
fülledt légkörében; csak a szedő áll szekrénye
előtt, csattognak, zörögnek kezében az apró ólom-
betűk, ezek a tüdőt öló gyilkos koboldok, azért,
hogy néhány száz ezer ember olvashassa másnap
reggeli kávéja vagy déleled utáni feketéje mellett
a legújabb híreket.

Pedig hányszor és hányszor merült már föl a hétfői lapok megszüntetésének kérdése. Olyan kérdés, a melynek felvetődnie sem lett volna szabad, mert hiszen ellene szól a hétfői lapoknak minden a mi csak befolyhat egy társadalmi kérdés megdásába.

Hogy mindjárt a legkissebben kezdjük el, a hétfői ujságok rendszerint üresek. A legnagyobb lapok is csak fél iven jelennek meg, mert vasárnap munka szünete van rendes körülmények között a politikának is. Parlament nem tart ülést, miniszter nem tanácskozik; a hivatalba csak egy két órára néz be a tisztviselő: akkor is inkább csak egy kis barátságos beszélgetésre.

Ebből aztán önként következik, hogy a hétfői lapra a nagy közönségnek sincsen sem igénye, sem szüksége. Angliában, a hol legnagyobb az ujságfogyasztás, nincsen hétfői lap. Németországban az intelligenciá par excellence hazájában nincsen hétfői lap. Belgiumban, Oroszországban szintén nincs. Hogy mi magyarok, a kik minduntalan azt beszéljük, hogy csak most emelkedünk a kultur nemzedek sorába, most akarunk kulturabb lenni azoknál, a kikhez még csak emelkedőben vagyunk, érthetetlennek látszik.

Az volt eddigé az általános ellenvetés, hogy a bécsi lapok adnak hétfői kiadást s nekünk pedig Ausztria nyomdokait kell ebbe a tekintetben követnünk.

Itt aztán megint egy sajátságos tünettel találkozunk. Bécsben mozgalom indult meg, hogy a szellem gályarabjainak, a szedőknek adjuk vissza a becsületes és jól végzett munka nyugalmat adó pihenését. Kezdték a mozgalmat a szedők maguk; kezdték a szerkesztők s ime, a Bécsben megindult mozgalom mindig minálunk törött meg elannyira, hogy az osztrák kormány közbelépésére volt szükség, hogy a vasárnapi munka szünet a szedőkre is kiterjesztassék. Most tehát nincsen hétfői lap Bécsben, megszűnt az az ellenvetés, vagy ha jobban tetszik ez az akadály is.

Annyi rosiban, annyi kétes értékű intézkedésben követtük Ausztria példáját, hogy ez egyszer ebben valóban kívánatos jogos és méltányos dologban nem lenne szabad Ausztriától elmaradnunk. Nem, annál kevesebbé, mert hiszen a mi szedőink is kérték a vasárnap nyugalmat adó pihenőjét és mindig az volt reá a felelet a lapok részéről, hogy méltányos a kérelem nagyon, de Bécsből el nem maradhatunk.

Bár részünkről soha elismerni nem fogjuk azt, hogy a munkás kérdések megoldása nálunk attól legyen függővé téve, hasonló kérdésben miként intézkedik egy olyan szomszédos állam, a melynek belügyeihez nekünk semmi közünk, s a melynek a mi belügyeinkbe semmi beleavatkozása nincsen, de ha már — elég helytelenül — ez a felfogás érvényesült, mint midőn az ut Ausztriában egyengetve van, miért hallgat a magyar sajtó? lapjaink miért adják ki még is hétfői számaikat?

Hiszzen a hétfői lapok kiadása ellen szól a főnebbieken kívül a kérdésnek speczialisan társadalmi természete is.

A munkásnak a munkaadó pihenő napot adni köteles, mert a hol a munkás kérdés egyik tényezője gyanánt tekintetik az, hogy naponkint hány órát dolgozik a munkás, megint fontosabb és a munkások érdekeit és jogait mennyivel mé-

lyebben érintő, hogy hat napi munka után a hetedikén pihenjen is. Annál nagyobb horderővel bír ez, mert a munka adók a napi dolog idő kiterjesztésének egy cseppet sem méltányos harcosai. E méltánytalan követelésekkel szemközt a munkás egy napi pihenője csak annál méltányosabb tehát.

A vallás erkölcsi szempontok sem kicsinylendők, bár a hétfői lapok ügyénél ezek nagyon másodrendű, mellékes szerepet játszanak.

A fő itt, a szedők helyzetének méltánylása, viszonyítva a többi munkás helyzetéhez. És ha azt vesszük figyelembe valóban anakronizmus, embertelen dolog a szedőket a hétfői lappal gyötörni.

Hát mindenkinek meg legyen a vasárnapi munka szünete csak épen a szedőnek ne?

Egy hét fáradoalmát, gondját mindenki kipihenhesse? Mindenki merithessen egy napi nyugalalmából új erőt egy új hét munkájához, csak a szedő ne?

Mindenki teli tudóval szívhasssa a nappal vagy az este felfrissítő üde levegőjét, csak a szedő legyen az, a ki a nyomda ólom gőzében egészségét még a pihenőre szánt vasárnapot is alá ássa?

Miért? Hol van ennek a jogtalan erőszakos eljárásnak legalább látszólag elfogadható indoka.

Nincs sehol, nincsen semmiben. A szedők és nyomdai munkások iránti embertelen bánásmód menthetetlen ódioma a magyar sajtóra nehezül teljes súlyával. Arra a magyar sajtóra, a mely, midőn egy öt érintő társadalmi kérdés megoldásáról van szó nyomban tehetetlenné válik.

Igen is, mert a magyar sajtó utóbbi időben teljesen elvesztette azon méltóságos komolyságot, a mely fontos problémák megoldására egyedül képesit. A magyar sajtó lelkiismeretlen üzerek, a saját zsebükre spekuláló önző kiadók kezében van, kikkel a tisztességes elem nem boldogulhat; és viselni kénytelen a pénzkufárok zsarnokságát.

De hát hogy is várjunk tisztességet emberiségét, a munkások jogos követelésének méltánylását olyan sajtótól, mely piszkos létét rituális gyilkosságokról szóló otromba mesék kigondolásával és kolportálásával tengeti. Hogy tegyük föl a sajtónak eme lelkiismeretlen kufáiról, hogy a szedőnek megadja a vasárnapi pihenőjét, midőn ez a vasárnapi pihenője, midőn ez a vasárnap ad utat az ő ponyvára való hétfői lapjának, melyet az ostoba tömeg kapva kap, hogy szörnyű és rémséges, rituális dajka mesékkal hizlalja elfogyott agyvelejének tudatlan észjárását.

És még is. A sajtó tiszteletre méltó részének kezébe kellene venni a hétfői lapok megszüntetésének rég megérett ügyét: hiszen ezzel nem türi azt az anakronizmust, hogy őt, a becsületeset, a tisztességest, a parazita élősdivel összetévesszék. Csak nem hiszi tán, hogy a szellem gálya rabokkal dolgozik, s hogy a szedő a többi munkás páriája képen örökös munkába szenvedjen.

Nem csak a munkások érdeke, de a tisztességes sajtó becsülete is kívánja immár a hétfői lapok megszüntetését. Reméljük, ez nem sokára be is következik.

Az iskolai év végén.

Előttünk fekszenek az ország különböző zsidó népiskoláinak értesítői, a melyekből mi örömmel konstatáljuk azt a bámulatos eredményt, mit a magyar zsidóság kulturális tekintetben elért. Alig van zsidó szülő, ki gyer-

mekét nem iskoláztatná és a gyermekek szorgalma és előmenetele bizonyítja azon intézetek jeles vezetőinek lelkiismeretes működését.

1884-ben volt e hazában körülbelül 89,887 zsidó tanköteles gyermek, kik közül tényleg iskolába járt 86,573, mely eredmény, tekintve a többi felekezetek hasonló állapotait aránylag nagyon kielégítőnek mondható, különösen ha az 1869-iki adatokkal hasonlítjuk össze. Akkor ugyanis mindenn ezer zsidó tanköteles közül csak 370 járt tényleg iskolába, míg 1884-ben minden ezer közül már körülbelül 896 tett eleget az iskolába járás törvényszerű kötelezettségnek. A haladás tehát óriási, a szaporodás több mint 50%, a mi eléggé bizonyítja, hogy a zsidók tudatában vannak az emancipáció által létesített ropant átalakulásoknak s gyermekeiket szabad emberhez, magyar állampolgárhoz illő oktatásban igyekeznek részécsíteni. Ha már egyebet nem, legalább azt akarják, hogy a politikai jogok gyakorlására hivatott majdani állampolgárok, a szabad ember első kellékével, az írni-olvasni tudással ékeskedjenek.

Mindazonáltal még sok a panasz a zsidó »zug«-iskolák ellen. Nem akarom védeni a hibát, ámbar sok esetben az állami közegek, a tanfelügyelők indolenciájának, erélytelenségének nagy része van benne. A bajon segíteni kell mindenestre! javítani kell a zsidófelekezeti népiskolákat, noha biz az a legtöbb községben, a tagok aránylag csekély száma és vagyontalansága folytán igen sok nehézséggel jár. Ismétlem azonban, orvosolni kell a bajt minden áron. Itt azonban mégis meg kell rónom azt a rút szédelgést, melyet az antisemitizmus a zsidó zugiskolákkal úz. Ez is ott szerepel a talmud, kagál és másféle sületlenségek közt, melyeket a bujtogatás ártatlan kedélyek megrémítésére forgalomba hozott. Bizony nem valami diszesek ezek a zugiskolák. De hát a kath., oláh vagy ruthén zugiskolák sem érnek többet, s a ki e tekintetben bővebb tájékozást akar, az olvassa el Zalamegye vizsgáló bizottságának épületes jelentését a mura-közi nem-zsidó iskolákról, s az megfogja tudni, hogy azok a hirhedt zugiskolák épen nem a zsidók és nem is a felvidéki zsidók specialitásai, hanem igazi országos baj, melyet általános törvényt s erős társadalmi tevékenységgel kell lassan lassan kiirtani, Hogy minden zugiskola daczára a zsidóság egész buzgalommal igyekszik gyermekeit legalább írni olvasni taníttatni, azt nem vitathatja el senki, Az tény, mily tömegesen küldi a zsidóság fiait a középiskolákba, elég szembetűnően kifejezi művelődési hajlamait s azon törekvését, hogy az új nemzedéknek modern, magyaros és hazafias nevelést adjon. Ezt a tényt a legjobban elismerik magok az antisemiták, midőn egyre óbégatnak, hogy a zsidók egészen elárastják a középiskolát.

Mit akarnak?

Most megint elejen kezdtek. Ott a hol a tizza-eszlári per végződött. Most Sajóvamos a hely, a honnan a zsidóság elleni izgatás üszkét elvetik. Mit akar ezzel az antisemitizmus? Izgatni akar. Évek óta folyton vakmerőbben folytatja bujtogatásait s a hosszú, részint vakondok-szerű, részint nyilvános izgatásnak sikerült a zsidók ellen az évszázados elnyomás folytán visszamaradt idegenkedést nyers gyűlöletté e fajitania, s most, midőn csufos üzelmének eredményei mutatkoznak, papjai folyton azt hirdetik: Van zsidó kérdés a hazában. Igen! Van zsidó-kérdés, de nem olyan mint ők mondják. Van zsidó-kérdés, a mennyiben az országnak egyik leghazafiasabb legmunkásabb, a magyarság iránt legjobb érzelmekkel viseltető felekezete iránt a legnemtelenebb hajsza indított s a zsidóság emberi és polgári jogai a legdurvábban megsértetnek. E b b e n a z é r t e l e m b e n v a n z s i d ó

kérdés, más értelemben nincs. Egyebekben nincs zsidó-kérdés, hanem vannak általános anyagi és gazdasági bajok, melyek zsidót és nem zsidót egyaránt sújtanak, melyek modern civilizációnk kinövésai s melyek orvoslását észszerű törvények útján, magok a zsidók sürgetik leginkább. Az antisemitizmus azon törekvése, hogy az ország minden baját a zsidókra kenje és mások hibáiért őket tegye felelőssé, a legnagyobb, a legesztele-
nőbb butaság. Ezzel nem fog a keresztényeken segíteni, mert nem a baj igazi okát keresi, hanem vak gyűlöletének ösztöneit követi. Vádjai léna hazugságok, csufos ráfogásnak, egyes emberek hibáinak általánosítása vagy nagyítása. Ismert ráfogásaiban, a mennyiben az összes zsidóságra vonatkoznak, egy szemernyi igazság sincs. Nem azok a zsidók igazi hibái, melyeket az antisemiták rájuk fognak. Vannak hibáik ö nekik is, egyéniek és általánosak, de ezek nagyobbára a százados rabság hatásai. A zsidókban az állam maga fejlesztett sokféle rosz tulajdonságot az üldözéssel és elnyomással, melynek kitette őket. Ez elnyomás ma megszűnt, de a hibák nem szűnhettek meg tizenhat év alatt, mert tizenégy évszázad hatásai voltak. De nem a fajban, hanem a gettóban gyökereznek azok, a százados elzárkozásban, melyben a zsidóság élni kényszerült. E hibák nem az állampolgári kötelességek teljesítésénél, hanem a társadalmi és üzleti érintkezésben, a szokásokban, a modorban a külsőségekben nyilatkoznak. A felszabadult rabszolga, a parvenu még sokszor észrevehető a zsidóban; a pénz, az aranyborju imádása néha más érzelmek rovására tulsagosan döntő befolyást gyakorol reá s társadalmi nevelése még távolról sincs befejezve. De ha e nevelést az idők folyá-
mán be akarja fejezni, úgy a magyar nemzetnek nem szabad a régi előítéleteket, osztály- és felekezeti gyűlölködést a lómbtárból előszedegetnie. Türelem és jóakarattal nélkül a nemzet részéről a sokat emlegetett beolvasztás nem fog sikerülni. Ez nem is egyedül a zsidók buzgal-
mától függ; a szabadság és a művelődés lassan-lassan át fogja őket alakítani, le fogja rólok mosni átöröklött hibáikat, de hogy ez mielőbb megtörténjék, ahhoz a nemzet tevékeny közreműködése szükséges. Csak így fogja a politikai egyenjogusítást a társadalmi össze-
olvadás követni. Ma még a politikai emancipáció sem teljes. Mint tizenhat évvel ezelőtt, úgy sokan ma sin-
csenek tisztában azzal, hogy az egyenjogusítás elvé-
nek gyakorlati következményei vannak, melyekkel számolni kell.

Sokan nem akarják belátni, hogy az emancipáció olyan elv, mely a gyakorlatban is érvényesülni törekszik. A törvény nem azért egyenjogusította a zsidókat, hogy ma is akármelyik falusi vagy városi kényur szolgabíró vagy duodecz zsarnokocská engedelmes rabszolgáinak tartásuk magukatt. Egyenjogú polgárokká tette őket az állam s meg is követeli tőlük, hogy a szabad ember komoly önérzete fölébredjen lelkükben. Civis romanus sum — három szóban nyert a római polgár teljes önérzete legimpozánsabb kifejezést. Magyar állampolgárrá tette az emancipáció a zsidó vallásu magyart és pedig nem azért, hogy a polgár továbbra is az apró zsarnokok alá-
zatos szolgája legyen, hanem hogy a haza egyenjogú fiá-
nak tekintse magát. Ezzel, az emancipáció e követel-
ményével még nincs tisztában magyar társadalom s innen van a mai reakció a zsidók ellen. A jogegyenlőség, mi-
helyt egyszer törvénybe foglaltatott, nem olyan általános frázis, mind a »szabadság, egyenlőség, testvériség«, mely-
lyel alkalmilag a tömeget bolondítani szokás, vagy mint például a felebaráti szeretet, melynek takarója alatt a legrutabb önzés és önkény is szabadon üzheti kicsapan-
gásait. Az emancipáció nem üres elv, hanem konkrét valóság vagy azzá igyekszik lenni. És most midőn e tö-
rekvéseket látják mindenfelől a zsidókra támadnak és há-
látlansággal, toladással, vádolják őket.

Emancipálták a zsidót de azért azt követelik tőle, hogy mindig régi rabszolga maradjon, egykori urai önkényének tárgya. Mit mondanánk az olyan háziurhoz, a ki készségesen felajánlta lakását a szomszédnak, de midőn ez egyik zugban elhelyezkedik, amaz neki támad és azzal vádolja, hogy saját házából ki akarja turni? Ilyesmi történik most a zsidó magyarokkal. Nagylelkűen Meghiv-
ták őket az egyenjogúság dusan terített asztalához s midőn az eléjük tálat ételeket meg akarják kóstolni, a há-
ziur rájuk förmed szemtelen toladóknak nevezi őket, a kik saját ételét el akarják enni előle. Emancipálták a

zsidót, de csak úgy, mint Bécsben tettek azzal a magyar mágnással, a kit a Nádasdy Veselényi mozgalomba való részvéte miatt bitófára ítélték, de kinek utóbb megkegyelmezték. Emlékeztetőül azonban nyakán kötelet kellett egész életén át viselnie; a kötel vége Bécsben volt. Így van ma a zsidóság; megadták neki a politikai jogokat, de ott hagyták nyakán a kötelet, hogy akármelyik lehűtő belékapaszkodhassék, mihelyt a zsidó gyakorlatilag használni akarja a jogokat, melyekkel a törvény felruházta. A legrovottabb magánéletű emberek prédikálnak morált az egész zsidóságnak; a legtudatlanabb egyének kotnyeleskednek vallásának reformja körül, a legkétesebb hazafiságu existenciák akarják hazafisagra tanítani s mindnyájuknak akad, fájdalom, igen nagyszámu hívő közönségük. Zsidókérdéssé vált minden, mint a középkorban, midőn a pestist is a zsidóknak tulajdonították. Mire vezet e gyalázatos játék? Arra, hogy az embereket becsületes napi munkájukban zavarja s a társabalmi ellentéteket kifejleszse.

A zsidó anyakönyvek.

A vallás és közoktatásügyi miniszter a zsidó anyakönyvek rendezése tárgyában az összes törvényhatóságokhoz körrendeletet intézett. Nekünk már több ízben volt alkalmunk e tekintetben nyilatkozni és nézetünket a kerületi elnökségek emlékirata is magáévá tette. Addig is, míg legközelebb e tárgyra ismét visszatérünk, meg kell itt jegyeznünk, hogy a kérdéses körrendelet hangja elég kiméletes és tartalma nem zaklató. Az a hibája csupán, hogy félrendszabály, mely az orthodox és neolog elemek közt fennálló ellentétet megszüntetni nem fogja. Az egyesség és hitközségeink egyházi szervezetének rendezése csak egy ujonnan összehívandó egyetemes gyűlés által volna törvényesen eszközölendő. Trefort miniszter ur jól tudja, hogy a magyar zsidóság most már hajlandó jóvá tenni, a mit annak idején Pauler ur kultusminisztersége alatt a törvényhozás elrontott. Adják meg tehát a zsidó felekezetnek azt, a mivel minden felekezet az országban rendelkezik és akkor nem lesz kénytelen az alkotmányos és liberális miniszter »körrendeletekkel« belenyulni a felekezetek autonóm jogaiba.

A körrendelet ekkép hangzik:

»Az 1880. évi október 25-én 27496. sz. a kelt, az összes törvényhatóságokhoz kibocsátott körrendelettel az izraelita hitközségektől az alapszabályokat és költségvetéseket a czélra kívántam be, hogy azokból meggyőződést szerezhessenek az izraelita anyakönyvi intézmény érdekében arról, hogy be van-e osztva az ország minden helységének izraelita lakossága valamely izraelita hitközség területébe, s nyujt-e minden hitközség anyagi ereje biztosítékot arra, hogy kellő minősítvényű anyakönyvvezetőt eltarthat? Avagy mutatkoznak-e a létező viszonyokban oly hiányok, melyeknél fogva az anyakönyvnek, mint állami intézménynek érdeke az egyes megyék területén lakó izraelitáknak anyakönyvi kerületekbe való beosztását megköveteli. Azóta részint hozzám, részint a képviselőházhoz, az izraelita anyakönyvvezetés ellen ismét számos panasz érkezett be, mely indokoltnak tűnik fel annyiban, a mennyiben a törvényhatóságok útján felérkezett izraelita hitközségi iratokból kiderül: hogy számos helyen nem bir az izraelita anyakönyvvezető a megfelelő képesítettséggel, hogy léteznek községek, melyeknek csekélyszámu izraelita lakosai nem a hozzájuk legközelebb eső, hanem a más megye különböző járásaiban szekelő három négyféle izraelita hitközséghez csatlakoztak; hogy az ország számos községének, sőt egész járásoknak izraelita lakosai sem önmaguk nem képeznek hitközséget, sem pedig más hitközség kötelékéhez nem tartoznak, tehát egy hitközség terheit sem viselik és anyakönyvi eseteiket tetszésszerinti helyen jegyeztetik be; és viszont fennáll két izraelita hitközség oly helyen, a hol az izraelita lakosság egy hitközség intézményeinek vallástestületéhez méltó módon való berendezésére sem képes. Az izraelita anyakönyvvezetés körül észlelt rendetlenségek valódi okaiul ilykép egyrészt a képesített közegek hiá-

nyát, másrészt pedig az izraelita hitközségek viszonyainak zilaltságát ismervén fel: indítatva éreztem magamat. már az 1883. évi 13,429. sz. a kelt rendelettel az izr. anyakönyvvezetők minősítvényi fokát megállapítani s most még ő császári s apostoli királyi felségének Bécsben folyó június hó 17-én kelt legfelsőbb elhatározásával nyert felhatalmazás alapján sürgősen kereszttől viendőnek tartom az izraelita hitközségeknek anyakönyvvezetés szempontjából való rendezését, illetőleg az izraelita anyakönyvi kerületeknek aképen való megállapítását, hogy minden helység — tekintet nélkül arra, hogy lakik-e abban most izraelita vagy sem — valamely izraelita anyakönyvi kerületbe beosztva s minden anyakönyvi kerület akkora legyen, hogy képesített anyakönyvvezetőt eltarthatni tehetségében álljon. A beosztásnál pedig — mint már az elől hivatkozott körrendeletben is hangsúlyozva lett és az időközben szerzett tapasztalatokból szükségesnek bizonyult, a közigazgatás érdekében szem előtt tartandónak találok azt: hogy minden helység izraelita anyakönyvvezetésre nézve, mindenestre ugyanazon megyében — de lehetőleg még ugyanazon járásban is — létező izraelita anyakönyvi kerülethez tartozzék, melynek területén fekszik; hogy továbbá egy és ugyanazon helyen — ha abban most több izraelita hitközség is állana fenn — rendszerint csak egy izraelita anyakönyvvezetés létezzék, mert több izraelita anyakönyvi hivatalnak egy helyen való fennállása szabálytalanságokra vezetett még a fővárosban is, hol izraelita születési eseteket a szülék két izraelita hitközség anyakönyvébe bejegyeztettek. Az izraelita ügyekkel foglalkozó minisztériumi szakosztályomnak a vezetője — a rendelkezésre álló adatok alapján — elem terjesztette a fölötti indokolt véleményét, hogy a fenti elvek szemmel tartása mellett a hatóságok alatti területen hány izraelita anyakönyvi kerület minő beosztással volna alakítandó. Mielőtt azonban ez érdemben határoznék, a véleményt 1/2 alatt oly felhívással küldöm át, hogy az abban előterjesztett javaslatok és netán felvetett kérdések felett nyilatkozatát és észrevételeit, az ezekhez képest megejtendő beosztásról szóló, a 2. 1/2 alatti minta szerint kiállított és kitöltött, az izraelita anyakönyvi kerületek központjait és az ezekhez egyenként tartozó városokat és községeket — ez utóbbiakat a szolgabírói járás megjelölésével, melyek területén fekszenek — név szerint felsoroló kimutatással együtt hozzám ez évi aug. hó végeig terjeszse fel. Miheztartásul tudatom még, hogy az izraelita hitközségektől már beérkezett avagy időközben még beérkező alapszabályok csak az izr. anyakönyvi kerületeknek általam történendő végleges megállapítása után fognak tárgyalatni, de már eleve kijelentem, hogy az izraelita anyakönyvi kerületeknek megállapításával nincs szándékomban az izraelitákra vallásos tekintetben kényszerítő hatást gyakorolni, minélfogva azok az istentisztelekre szánt és szertartásos intézményeket eddigi módon az izraelita anyakönyvet a központtól függetlenül ezentul is fentarthatni foglák. Budapest, 1885 június 23. Trefort s. k.

Dr. Rozenfeld József rabbiról írják nekünk:

Tekintetes szerkesztő ur! Amióta szerencsém volt egy hitközségi fontosságú ügyről, a magyar szonoklat behozataláról és evvel kapcsolatban Dr. Rosenfeld József által mondott magyar beszédről az Egyenlőségben referálni, a fiatal rabbi az elnökség részéről már két ízben, még pedig egy német, majd magyar prédikáció megtartására lett felkérve. Alkalmunk volt újabban gyönyörködni mind nyelvi tókély tekintetében, mind tartalomra, eszmemenetre nézve remek beszédeiben.

Beszédeiben lelkes szavakkal kijelölte az álláspontot, melyet a mai zsidóságnak el kell foglalnia az életben, a tudomány, az ipar és kereskedelem terén, hogy mint kell érvényesíteni jogait és teljesíteni polgári és hazafiui kötelességeit, hogy a „kidus házém„ ezen őseinktől szent ereklye gyanánt örökölt fogalom csorbát ne szenvedjen, és hogy hitünk és felekezetünk tisztán maradjon minden szégyenletes szennyfolttól.

A legutóbbi szombaton elmondott magyar szonoklata Dr. Rosenfeldnek méltán a legkitünőbb egyházi beszédek közé sorolható.

Fényes szavakkal méltatta ezután a magyarnak józan, szabadelvű gondolkozásmódját, nemes lelkületét és őszinte testvéri érzelmeit. Végül felhívta a nagy számban

Jelenvolt, híveket a magyarosodásra, hathatós lelkesedéssel buzdítván őket arra, hogy igyekezzenek a nemzettestbe beleolvadni, érzelemben és tettben egyaránt magyarrá lenni, vig napjaiban a magyarral örvendjenek, a veszély pillanatában pedig készséggel vért és életet áldozzanak magyar hazánkért!

Nem lesz talán érdektelen megemlíteni, hogy Dr. Rosenfeld József beszédét az orthodoxok éppen oly s ívesen hallgatják végig mint a neológok. Mert szavaiban igazi vallásos meggyőződés mellett békés szellem is nyilvánul. Amint hírlik, az itteni hitközség körében mindkét árnyalata közös óhaja folytán mozgalom indult meg az iránt, hogy Dr. Rosenfeld magyar lelkésznek megválasszassék, ami az iránta való általános lelkesedésből következően majdnem biztosnak vehető, de amit, ha ugyan mégsem történék meg, nem egyébként lehetne betudni, mint a község kedvezőtlen anyagi helyzetének.

Rosinger Márton.

Felhívás előfizetésre!

Azon t, előfizetők számára, kiknek előfizetésük f. é. **Julius elsején** lejárt, mult heti számunkban **postautalványokat** mellékelünk. Kérjük az előfizetési díjak mielőbbi megújítását, hogy a lap szétküldésében rendetlenség be ne álljon.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve	8	frt.
Félévre	4	,
Negyedévre	2	,

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. ker., Hajnal-utca 2. sz. küldendők.)

A kiadóhivatal.

HIREK.

— **Csab-Rendekről** írják nekünk: Kis alig 5000 lélekkel bíró község ez, melyben a római katolikus lakosok közt körülbelül száz izr. család lakozik. A lakosok tisztán hazánk nyelvét beszélik, őseink szokásait bírják s ér. elmeik a legtisztábbak legmocsoktalanabbba. Akkor, midőn Zalamegyének lakosága a zsidó vallás elleni bujtozatók által elkábitva, izr. polgártársukkal szemben legocsmányabb, legrutabb önviséletet tanusított, akkor, midőn az emberiség ama szent törvényét, mit felebaráti szeretetnek nevezünk s melyet a szentírás s Jézus oly lélekemelően hangoztat lábbal tiporva, rablóbanda példaként izr. polgártársukat bántalmazva, vagyonukat elkozták, elrabolták, akkor kivételesen e kis helyütt, e városkában honolt a legnagyobb béke, s a keresztény s zsidó közti jó viszony akkor sem lazult, nem csökkent. Ama szégyenteljes episodokat hagyott valláselleni bujtozgatás ideje alatt Csab-Rendek józan keresztény lakosága a zavargók nemtelen támadásait roszalván, izr. polgártársukhoz még inkább szított, s a köztük uralkodott béke s jóviszony erősbödött. De Csab-Rendek keresztény lakossai nem is pazarolják ám szeretetüket érdemtelenekre, midőn izr. testvérüket rokonszenves meleg keblükre ölelve a más helyütt rajtuk ejtett sebet enyhíteni akarják; mert az hitközség, melynek tagjai a jötettekben soha ki nem mérülnek, kik a szegénységet valláskülönbség nélkül annyi jötettekben részesítik, kiknek a szegények sorsán való enyhítés jelzi egyedül nemes törekvésüket, az ily testvéri szeretettel s nemesen érző szívvel bíró hitközség tagja méltán megérdemlik, nem zsidó polgártársuk elismerését, tiszteletét. A hitközség viszonyait illetve, nagy elismerést

érdemelnek a hitk. élén álló **Weisz Mór** és **Kohn Ignác** elnök urak, kiknek áldásdús kalauzolásuk alatt a hitközség, minden irányban felvirágzás s gyarapodásnak örvend. Tiszteletet s elismerést érdemel a magyárosításnk a két veteránja, ama páratlan tevékenységükért, mit a község magyárosításában kifejt. Elnökségük alatt az imaházból a német nyelvet száműzték s csakis hazánk nyelve használtatik. A község jótékony egyletei közül megemlítést érdemel a még csak egy év óta fennálló izr. nőegylet. Ezen egylet üdvös s szent céljaihoz a jótékony nemesen érző hölgyeink ugyszólván tehetségeiken túl áldoztak. E magasztos egylet érdekét különösen az elnöknő **Kohn Lászlóné** urhölgy karolta melegen fel, ki e szent tetteért a helység s a vidék tiszteletét legnagyobb mérvben érdemelte ki. **Büchler Márton**, segédlelkész.

— **Nagy Kanizsáról** írják nekünk: Mindinkább ritkulnak a régi gárda hős sorai, és apad azok száma, kiket felekezetünk közművelődésének uttörői gyanánt tisztelünk. F. hó 29-én kísértük örök nyugalomra a veterán tanítók egyikét, **Gutfreund Gábort**, a helybeli izr. hitközség ügyalmazott tanítóját, ki egy ember öltön át az ur szőlőjében ernyedetlenül munkálkodott, és helyben is 30 évig mint tanító sikeresen működött. — G. tanítói képeztesését szülő földjén, Csehországban, nyerte, és a 30-as évek első felében Nagy-Kanizsára az akkor tájban létesített izr. nyilvános iskolába hivatott, hol egész 1866-ig alkalmazásban állott. Ha tekintetbe vesszük a magyarhoni izraelita hitközségek ekkori rendezetlen viszonyait, ha meggondoljuk, mint függött akkor **Damokles** kardja a boldogtalan zsidótanító feje fölött, kinek amugy is bizonytalan állását az önkénykedő előjáróság szeszélye minden perczen megingathatta, kell hogy teljes mértékben méltassuk ama valóban bizalmas viszonyt, mely itt a hitközség és tanítója között fejlődött oly annyira, hogy a boldogult, daczára az évenként megnyitott ideiglenes szerződésnek nem csak három év tizeden át háborítatlanul folytathatta működését, de a magyar tanrendszer beáltával — ő mint külföldi a magyar nyelvet nem birta — érdemeihez képest nyugdíjaztatott. Ezen méltányos eljárás egyrészt a hitközség jogérzületének be kell tudnunk mely melleleg említve, ámbár nyugdíjallappal nem bír, mégis nyugdíjképen évenként mindig 4000 fizet, de nagy részben az elhunyt szeretetre méltó tulajdonainak lelkiismeretes, fáradhatatlan és áldozatkész munkálkodásának tulajdoníthatjuk. Temetkezésén a hitközség zöme, többnyire a boldogult volt tanítványai — nagy számban gyülekezett, kik valamennyien megjelentek, hogy a szeretve tisztelt tanítójuknak a végtiszteletet megadják, és iránta a hálás kegyelet adóját leróhassák. Nem hagyhatjuk emlitetlenül, hogy főt. dr. **Neuman Ede** főrobbi ur velős, tartalmas és alakilag sikerült gyászbeszédével a hallgatók kedélyére megindítólag hatott, hogy minden szava a gyászoló gyülekezet sziveiben fájdalmas visszhangra talált, és hogy remek szónoklata általános tetszésben részesült.

—o—

Auspitz Adolf nagyváradi jeles híri tanintézetében. jánus hó 24., 25., 26., 28. és 29-ik napjain tartattak meg a záró vizsgálatok nagyszámu érdeklődő közönség részvéte mellett. A megjelent szülők és tanfériak örömmel hallgatták a tanítvánok értelmes világos és helyes feleleteit, melyek csak új bizonyosságot tettek arról, hogy e régóta kitűnő hirnévnek örvendő tanintézet valóban megérdemli a pártfogást. Az igazgató maga széles körben ismert kiváló tanfériú, ki igen jól tudja mit kell a gyermeknek tudni, hogy belőlük jó hazafiak és jó honleányok lehetnek. A többi tanerők is át vannak hatva iszent hivatásuktól s lelkes példányképüket követve, szép

eredményt voltak képesek felmutatni a nagy közönségnek, mely nem is késett legmelegebb elismerését kifejezni úgy a derék igazgatónak, mint az egyes tanítóknak és tanítónőknek a népnevelés ügyben tett hasznos szolgálataikért. — A megejtett hittani vizsgálatok pedig fényesen tanuskodtak a mellett, hogy ez intézet nem téveszti el szem elől a zsidó vallás követelményeit sem. Sok felekezeti iskola nem képes oly szép eredményt felmutatni a héber tantárgyakból, mint e magánintézet, mely tehát az egész közönség osztatlan elismerése- és dicséretére méltán érdemes. — A legszebb öszhangzatban kiállított rajzok, irások és kézimunkák szintén jó benyomást okoztak a szemlélőkre, kik látták, hogy itt szép mellett a hasznosra és jóra is gond fordítottak. Mindenki megelégedve távozott el e vizsgákról, melyek az intézet jó hírét ismét emelték s bebizonyították azt, hogy e 17 éve fennálló tanoda úgy a városnak, mint a zsidóságnak és népnevelés-ügynek dicsére és hasznára szolgál.

— A szegedi zsidó népiskola ép úgy mint e hitközség minden intézménye magán viseli az öntudatos törekvés büszke jellegét. A szegedi hitközség abban a ritka szerencsében részesül, hogy elnöke olyan férfiú, a kinek szelleme -mindenütt nagy eredményeket viv ki, a hová ügyes és tapintatos kezével nyúl. A szegedi zsidó népiskola 1884—85. évről szóló Értesítője minden sorával ujabbán bizonyítja azt a régi igazságot, hogy a milyen a hitközség olyan az elnök. Szeged egyike az ország legrendezettebb, legjobban szervezett községeinek, népiskolája a legszigorubb követelményeket kielégítő, valóban minta intézet és mindez az elnöknek várhelyi Dr. Rosa Izsónak köszönhető, kit hazafias működésében áldozatkész község és derék tanerők hathatósan támogatnak.

— A veszprémi izr. hitközség elemi iskoláinál egy tanítói állás töltendő be, melyre a következő feltételek mellett pályázat hirdettetik: 1. Az állomás 550 frt fizetéssel és a véglegesítéstől számítandó 50 frt ötödéves pótlékkal jár úgy azonban, hogy a fizetés 700 frton túl nem mehet. 2. Pályázók tartoznak tanképesítetttségüket, családi állapotukat és erkölcsi magaviseletüket hiteles

okmányokkal igazolni. 3. A pályázat határideje f. é. aug. hó 15-én jár le, mely határidőn túl beérkezett kérvények figyelembe nem vétetnek. Megjegyeztetik, hogy oly pályázó, ki már hosszabb sikeres gyakorlatot tud kimutatni. előnyben részesül, és hogy a pályázók közül az erre érdemesített próbaelőadásra fog meghivatni, de az úti költség csak az alkalmazottnak fog megtérítettetni. Veszprém 1885. jun. 14-én. Berkes Mór hitk. titkár. Az izr. hitközség elnöksége: Dr. Steiner Kálmán hitk. elnök.

— **Bleuer Lipót**, Szabolcsmegye egyik legtekinlyesebb zsidócsaládjának nagy népszerűséggel birt legidősbbsb tagját, ki 73 éves korában meghalt s életében sok jótéknyságot tett, e hónap 29-én temették el Ibrányban rendkívül nagy részvét mellett. Diszes érczkoporsóján Ibrány község előjáróságának koszoruja volt letéve. »Az árvák és szegények hú atyjának emlékéül« felirattal. A gyászbeszédet az ibrányi ref. lelkész tartotta, míg a nyir-egyházi zsidó pap csak imát mondott. A koporsót a község összes harangjainak zugása mellet a parasztság vállán vitte ki a temetőbe.

— **Értesítők.** Az 1884|85. tanévről szóló értesítőket vettünk Kassáról, Nagyváradról, Pápáról, Győrről, Bonyhádról, Nyitráról, Pozsonyból, Debreczenből és Ipolyságéól. A jelentésekről helyszüke miatt hosszabban nem szólhatunk. Elég itt konstataálni, hogy a magyar zsidóság kulturális haladása bámulatos lendületet vett és a magyarosodás oly örvendes mérvben halad, hogy bátran állíthatjuk, miszerint rövid idő múlva minden magyar zsidónak anyanyelve magyar lesz.

— **A vágujhelyi izr. realiskola** Értesítője az 1884—5. tanévről. Ez értesítőben a nevezert intézet buzgó igazgatója Dr. Mahler Miksa érdekes jelentések kapcsán kitünteti a tanulók szorgalmi és erkölcsi előmenetelét. Az olvasó azzal a benyomással teszi le a füzetet, hogy a vágujhelyi izr. realiskola hazánknek egyik legjelesebb középiskolája. A vágujhelyi tanintezetnek Felső-Magyarországon fontos nemzeti missziója van és e missziót — mint örömmel konstataáljuk, teljes mértékben teljesíti.

H I R D E T É S E K.

28. csoport a kiállításban.

A czimre tessék figyelni!

Nagyszerű butor-eladás.

A helyiség átalakítása végett a nagyszerű butor-raktár mélyen a bevásárlási ár alatt eladva lesz. Nagy raktár szabadalmazott gyermeköltöző szekrényekben fürdő-berendezéssel és mázolt előszoba-berendezésekben.

! Ternó!! Ternó!! Ternó!

Tekintetes Mihalik János matematikus urnak Budapest, Kerepesi út 74. sz. I. emelet 7. ajtó.

A Budapesti országos kiállítás már számtalan embernek hozott áldást és szerencsét mivel a kiállításra jövők közül igen sokan felkeresik a híres magyar matematikust *Mihalik János urat, Budapest, 74. szám I. emelet 7. ajtó* — hogy tőle szerencseszámokat kérjenek. — Sokszor csapatonként zarándokolnak a nyerni ohajtók e felülmulhatlan számművészhez, ki mindenkit, külömbiség nélkül nyájasan fogad, és a legnagyobb készséggel azon iparkodik, látogatói mindegyikét szerencseszámait közlése által jóléthez és gazdasághoz juttatni. Az országos kiállítás megtekintése végett Budapesteni tartózkodásom alkalmával nekem is volt szerencsém e kitűnő számfejtő urnak bemutatni és tőle a Brünni huzásra szerencseszámokkal részesíteni, melyek a *f. hó 17-én megejtett Brünni huzásban ki is huzáltak*, s így látogatásom nem csekélyebb mint 5100 forintnyi összeget jövedelmezett nekem, — mindjárt a második betét után. — Ezáltal azon meggyőződést nyertem, hogy e jeles férfi tudománya, kitűnő szellemi tehetsége és éleselműsége a többi matematikusét mind messze túlhaladja, — hogy Mihalik János ur műveletei felülmulhatlanok, a világon egyedüliek. — Bár kérne az országos kiállítás minden látogatója Mihalik-urtól szerencseszámokat, akkor minden bizonynyal ezer meg ezer emb-rtársam velem együtt azt mondaná: csak egy híres, tapasztalt matematikus, csak egyetlen egy jóltevője a szegény emberiségnek létezik a világon, s ez *Mihalik János ur Budapesten, kerepesi út 74. szám I. em. 7. ajtó.* —

Kiváló tisztelettel

Klabundel H.
gépfelszerelő

Kolozsvár, belső széna utca 28.-szám.

A fentmondottakról az adott helyes czim alatt mindenki bármikor meggyőződhetik. —

Mihalik János urhoz intézett kérdőlevelekhez 3 drb. 5 kros bélyeg csatolandó.